

Helsingin yliopiston opettajankoulutuksen neuvottelukunnan kokous

Aika: Maanantai 4.10.2004, klo 14.00 – 16.00

Paikka: Päärakennus, Auditorio VII

Läsnä: Hannele Niemi, vararehtori

Mirja Saari, varadekaani, humanistinen tiedekunta, puheenjohtaja

Maj-Britt Fogelberg, peruskoulutoimen johtaja, Vantaan kaupunki

Aila Lauha, dekaani, teologinen tiedekunta

Kielo Haahtela, professori, biotieteellinen tiedekunta

Tuula Hakkola, opintoasianpäällikkö, valtiotieteellinen tdk.

Helena Karento, johtaja, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Vantaa

Satu Laine-Patana, filosofian ylioppilas, HAO ry.

Marjut Laitinen, professori, Sibelius-Akatemia

Matti Meri, professori, soveltavan kasvatustieteen laitos

Margareta Nygård, opetusviraston (ruots. kiel.) linjanjohtaja, Helsingin kaupunki

Anna-Kaarina Pösö, kasvatuspsykologian ylioppilas, Phenomena ry.

Markku Pyysiäinen, johtava rehtori, Helsingin normaalityö

Jouko Rikkinen, dosentti, biotieteellinen tiedekunta

Inkeri Sava, professori, Taideteollinen korkeakoulu

Paula Sermilä, opetusviraston (suom. kiel.) linjanjohtaja, Helsingin kaupunki

Kaisu Toivonen, opetuspäällikkö, Espoon kaupunki

Taina Kaivola, opettajankoulutuksen koordinaattori, sihteeri

Professori Sirkka Ahonen, soveltavan kasvatustieteen laitos

Kenttäkoulukoordinaattori Erja Syrjäläinen, soveltavan kasvatustieteen laitos

1 Kokouksen avaus, esityslistan hyväksyminen ja läsnäolijat

Puheenjohtaja Mirja Saari avasi kokouksen klo 14.05. Esityslista hyväksyttiin esitetyssä muodossaan.

Todettiin, että paikalla oli 18 neuvottelukunnan jäsentä sekä pysyvät asiantuntijat taidekorkeakouluista. Kokoukseen kutsuttuina asiantuntijoina läsnä olivat professori Sirkka Ahonen ja kenttäkouluverkoston koordinaattori Erja Syrjäläinen.

Merkittiin tiedoksi, että yliopiston rehtori nimittää opettajankoulutuksen neuvottelukunnan uudelleen toimintakauden loppuosaksi eli 2005 – 2006. Muutosesitykset pyydettiin toimitamaan sihteerille marraskuun puoliväliin mennessä.

2 Ajankohtaista

2.1 Yliopistojen tutkinnonuudistus etenee

Vararehtori Hannele Niemi esitteli yliopistotutkintojen uudistamisen etenemistä Helsingin yliopistossa. Hän korosti sitä, että tutkinnonuudistus on merkittävä laadullinen prosessi. Opetussuunnitelmia kehitetään sekä sisällöllisesti että opetusmenetelmällisesti niin, että ne vastaavat myös mitoitukseltaan opiskelulle asetettuja tavoitteita. Kaksiportaiseen tutkintojärjestelmään siirtyminen antaa kehyksen, jonka varassa eri oppiaineet muodostavat mahdolli-

simman toimivan kokonaisuuden ja takaavat näin sen, että opiskelijalla on esteetön mahdollisuus valmistua määräajassa.

Täysipäiväisesti opiskellen kandidaatiksi valmistutaan kolmessa ja sen jälkeen maisteriksi kahdessa vuodessa. Kumpaankin tutkintoon sisältyy tutkielma eli itsenäinen opinnäyte. Kandidaatin tutkielman laajuudeksi on määritelty 6 opintopistettä ja maisterin tutkielman (pro gradu) laajuus on kaikilla opiskelijoilla 40 pistettä. Opintopisteet on mitoitettu suhteessa opiskelijan keskimääräiseen työhön niin, että 60 pistettä on 1600 tuntia työtä, mikä vastaa yhden lukuvuoden opiskelua.

Tutkintojen uudistamisen yhteydessä Helsingin yliopistossa toteutetaan monia opetuksen ja opiskelun laadun parantamiseen tähtääviä muutoksia. Yliopistossa siirrytään periodiopetukseen, jossa syys- ja kevätlukukausi jakaantuu kahteen seitsemän viikon mittaiseen periodiin. Periodien väliviikoilla järjestetään tenttejä ja tarvittaessa esimerkiksi opetusharjoittelua. Arvosteluasteikot yhtenäistetään ja opintojen ohjausta ja rekisteröintiä tehostetaan tietokantojen (Oodi ja webOodi) sekä henkilökohtaisten opintosuunnitelmien avulla (Hops ja eHops). Myös sivuaineoikeuksien saamista on tarkoitus muuttaa niin vapaaksi kuin mahdollista.

Opettajankoulutuksessa kaksiportaisuus edellyttää tutkintotodistusten osalta vielä valmistelua. Opettajan pedagogisten opintojen perus- ja aineopintojen kirjaaminen sekä kandidaatin että maisterin tutkintotodistuksiin riittävän selvästi edellyttää vielä selvitystyötä.

2.2 Opettajankoulutuksen foorum III

Seuraava opettajankoulutuksen foorum, joka on järjestyksessä kolmas, pidetään 10.11.2004 klo 18.00 – 19.45. Metsätalon salissa 1. Taina Kaivola esitteli foorumien ideaa, edellisistä keskusteluista saatuja kokemuksia ja tulevien foorumien teemoja. Käytiin keskustelua foorumin tämänkertaisesta aiheesta, jonka lähtökohtana on korkealaatuinen opetus sekä koulun rooli yhteiskunnassa. Myös taideopetus oli keskeisesti esillä.

Kokouksessa käydyin keskustelun perusteella foorumin alustuksen aiheeksi jäsenyksi ”Korkealaatuinen opetus - taiteellisen ja tieteellisen maailmasuhteen sekä yhteiskunnallisen aktiivisuuden tasapainoa.” Alustajana on professori Inkeri Sava Taideteollisesta korkeakoulusta. Pyydetty kommenttipuheenvuorot pitävät biologian ja maantieteen opettaja Jukka Talvitie Käpylän yläasteelta ja kasvatustieteiden ja psykologian ylioppilas Anna-Kaarina Pösö.

3 Kansalaisvaikuttaminen opettajankoulutuksen aihekokonaisuutena

Professori Sirkka Ahonen Soveltavan kasvatustieteen laitokselta esitteli hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaan perustuvaa valtakunnallista kehittämishanketta, jonka pääkoordinaattorina hän toimii. Kansalaisuushanketta rahoittaa Oikeusministeriö ja sen taustalla on huoli erityisesti nuorten aikuisten alhaisesta äänestysaktiivisuudesta. Suomalaiset 14 – 15-vuotiaat ovat useiden tutkimuksien mukaan yhteiskunnallisilta tiedoiltaan ja taidoiltaan kansainvälisetä huippua, mutta halu vaikuttaa ja osallistua kansalaisaktiviteetteihin on suorastaan pohjalukemissa. Suomalaisten kokemukset osallistumisesta ovat keskitasoa.

Kolmivuotisen hankkeen tavoitteena on tuoda opettajankouluttajien tietoisuuteen tarve uudelle osallistumiskulttuureille, joissa opettajat oppivat entistä enemmän kuuntelemaan oppilaidensa ääntä. Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitoksella on hankkeesta vetovastuu, mutta tarkoituksena on hajauttaa toimintaa muun muassa keskustelutilaisuuksina eri yliopistoihin. Seuraava tapahtuma järjestetään Viikin normaalikoulussa 7.10.04.

Ahosen alustus synnytti vilkkaan keskustelun. Aihepiiriä pidettiin kiinnostavana ja hyvin tärkeänä. Paula Sermilä kertoi Helsingin kaupungin opetus- ja nuorisotoimen yhteishankkeena toteuttavasta Hesän nuorten ääni – kampanjasta, jossa on jo usean vuoden ajan ollut mukana suuri osa Helsingin kaupungin kouluista. Hesän nuorten ääni – hankkeen verkkosivuilta <http://nk.hel.fi/hna/> löytyy tietoja myös muiden kaupunkien nuorten osallisuushankkeista.

Hannele Niemen mukaan yhteiskunnallinen vaikuttaminen on keskeisesti esillä myös Euroopan unionin työryhmissä käytävässä opettajankoulutusta käsittelevässä keskustelussa koulutuksen ja opetuksen laatukysymysten ohella. Matti Meri muistutti, että ainakin soveltavan kasvatustieteen laitoksen toiminta-ajatuksessa yhteiskunnallinen ulottuvuus näkyy keskeisesti. Aila Lauha esitti huolensa siitä, kuinka selvästi kilpailu ja yksilön oikeuksien korostuminen näkyy nuorten käytöksessä.

4 Opettajankoulutuksen työryhmien kuulumiset

Neuvottelukunta on vuoden 2004 alussa asettanut kolme työryhmää, joiden tehtävänä on edistää yhteistyötä aineenopettajan koulutuksen, kenttäkouluverkoston ja ruotsinkielisen aineenopettajan koulutuksen toimijoiden välillä. Työryhmien puheenjohtajina toimivat neuvottelukunnan jäsenet Markku Pyysiäinen, Matti Meri ja Mirja Saari.

4.1 Aineenopettajakoulutuksen yhteistyöryhmä

Aineenopettajakoulutuksen yhteistyöryhmän puheenjohtaja Markku Pyysiäisen mukaan yhteistyöryhmä on viime kokouksessaan käsitellyt aineenopettajan koulutuksen pedagogisten opintojen suorittamiseen liittyvää ajoitusongelmaa. Siirryttäessä kaksiportaiseen tutkintojärjestelmään on mahdotonta jatkaa nykyistä käytäntöä, jossa opiskelijat joutuvat soveltuvuuskokeen läpäistyään odottamaan yli vuoden pääsyä varsinaisiin opintoihin Soklassa ja harjoittelukouluilla. Kuten kokouksen alussa pidetyssä tutkinnonuudistusta käsittelevässä esityksessä todettiin, opiskelijoille on taattava esteetön opintojen eteneminen. Tällä hetkellä tämä peruseriaate ei kaikilta osiltaan toteudu aineenopettajan koulutuksessa. On olemassa arvioita noin 400 opiskelijaa, jotka joko odottavat pääsyä suorittamaan opettajan kelpoisuuden tuottavia sivuaineopintojaan tai ovat halunneet hankkia itselleen opinto-oikeuden varmuuden vuoksi. Myös monien suunnitelmat ovat ajan kuluessa muuttuneet. Hyvin pian on taattava uuden opetussuunnitelman mukaan opiskeleville mahdollisuus suorittaa ensimmäiset osat opettajan pedagogisista opinnoista jo toisen tai kolmannen opiskeluvuoden aikana. Tästä johtuen seuraavaan kolmen lukuvuoden aikana olisi pystyttävä ottamaan vuosittain noin 150 ylimääräistä opiskelijaa suorittamaan pedagogisia opintojaan. Tätä varten on anottu rahoitusta Helsingin yliopiston rehtorilta ensimmäiset lukuvuotta varten. Jatkossa on tarkoitus on kääntyä myös Opetusministeriön puoleen.

Aineenopettajan koulutuksen yhteistyöryhmässä on myöskin pohdittu, kuinka ohjattu harjoittelu sopeutetaan neljän opetusperiodin mallin mukaiseen lukuvuoteen. Ainakin osa periodeihin sisältyvistä opetuksesta vapaista viikoista on pystyttävä käyttämään harjoitteluun, sillä muuten opinnot eivät toteudu yhden lukuvuoden aikana. Kiintiökysymyksistä esillä ovat olleet erityisesti uutena aineenopettajan koulutuksen ryhmänä mukaan tulevat humanistisen tiedekunnan uskontotieteen opiskelijat, jotka ovat saaneet oman kahden opiskelijan vuotuisen kiintiönsä.

Merkittiin tiedoksi kokouksen asiakirjoina olleet aineenopettajan koulutuksen arviointiraportit (Kaivola, Kärpjoki & Saarinen 2004; Kaivola & Kärpjoki 2004).

4.2 kenttäkouluverkoston tukiryhmä

Kenttäkouluverkoston koordinaattori Erja Syrjäläinen ja tukiryhmän puheenjohtaja Matti Meri esittelivät kenttäkouluverkoston perustamisen etenemistä. Sopimukset kenttäkouluiksi sitoutuvien koulujen ja oppilaitosten kanssa ovat viimeistelyvaiheessa. Harjoittelun ohjaajiksi ilmoittautuneiden opettajien ohjaajakoulutukset ovat alkaneet suunnitellulla tavalla. Opiskelijoiden harjoittelun ohjaamisen palkkioista ja korvauksista sopiminen on ollut työlästä, vaikka osapuolet ovat työskennelleet hyvässä yhteisymmärryksessä. Harjoittelupaikkojen lisääntyminen kenttäkouluissa ei näy vielä kuluvana lukuvuonna, sillä esimerkiksi aineenopettajan koulutuksen uusittuun opetussuunnitelmaan sisältyvä entistä laajempi soveltava harjoittelu käynnistyy vasta lukuvuonna 2005 – 2006. Tarkoituksena on, että kuhunkin kenttäkouluun menee samaan aikaan enintään muutamia opiskelijoita kerrallaan. Kenttäkouluissa harjoittelun yhtenä keskeisenä tavoitteena on antaa opiskelijoille mahdollisuus tutustua kouluun työyhteisönä.

Käydyssä keskustelussa neuvottelukunnan koulutoimen edustajat toivat esille, että kenttäkouluverkoston luominen on saanut erittäin myönteisen vastaanoton pääkaupunkiseudulla ja Keski-Uudenmaan kunnissa.

4.3 Ruotsinkielisen aineenopettajakoulutuksen kehittäminen

Ruotsinkielisten aineenopettajaksi opiskelevien tehostettu koulutus on tarkoitus aloittaa syksyllä 2005. Koulutusta suunnitellut työryhmä, jonka puheenjohtajana on professori Mirja Saari, on kokoontunut useita kertoja. Hankkeen koordinaattori Monica Londén on valmistellut opetussuunnitelmaa yhdessä Åbo Akademin opettajankouluttajien kanssa. Suoravalinnan tarkoituksena on mahdollistaa opettajan pedagogisten opintojen opiskeleminen ruotsin kielellä kasvatustieteellisten opintojen osalta. Ainoastaan opetusharjoittelu suoritetaan Vaasassa.

Neuvottelukunnan ruotsinkielisen koulutoimen edustajien mukaan kyseessä on kauan ja odotettu ja erittäin tärkeä uudistus. Pöydälle jaettiin muistion hankkeen etenemisestä.

5 Opettajankoulutuksen täydennyskoulutushankkeen eteneminen

Helsingin yliopiston ja Helsingin kaupungin koulutoimen pilottihankkeena lukuvuonna 2001 – 2002 alkanut opettajien aineenhallinnan säännölliseen päivittämiseen tähtäävän täydennyskoulutuksen kehittäminen on edennyt. Mukaan on tullut muitakin pääkaupunkiseudun ja lähialueen kuntia. Uudelleen organisoitunut Tutkimus- ja kehittämiskeskus Palmenia vastaa käytännön järjestelyistä. Yhteistyö ainelaitosten opettajien kanssa on sujunut hyvin ja halukkuutta tarjota kursseja täydennyskoulutukseen on edelleen. Kokemukset jo järjestetyistä kursseista ovat lupaavia. Tavoitteena on toteuttaa täydennyskoulutusta sellaisessa muodossa, jossa opettajat ja opettajaksi opiskelijat tapaavat toisiaan samoilla kursseilla. Yhdessä työskentely antaa mahdollisuuden toisiltaan oppimiseen ja tarjoaa samalla mallin esimerkiksi siitä, kuinka työelämässä tapahtuvaa mentorointia voidaan edelleen kehittää ja vakiinnuttaa käytäntöön kouluissa.

Samana päivänä aiemmin pidetyssä täydennyskoulutushankkeen kokouksessa Opetushallituksen pääjohtaja Kirsi Lindroos lupasi aloittaa neuvottelut Opetusministeriön kanssa siitä, kuinka koko opettajien täydennyskoulutusjärjestelmää voitaisiin muuttaa vastaamaan paremmin koulujen ja opettajien tarpeita. Tavoitteena on luoda täydennyskoulutuksesta selkeä kolmen osapuolen – yliopiston, Opetushallituksen ja kuntien koulutoimen – yhteistyökuvio, jossa aineenhallintaan ja sen pedagogisiin aspekteihin liittyvät kokonaisuudet ovat yliopiston vastuulla. Opetushallituksen omassa tarjonnassa keskitytään edelleen esimerkiksi aihekokonaisuuksiin, oppilashuollon kysymyksiin sekä kulloinkin ilmeneviin ajankohtaisiin aiheisiin. Kuntien koulutoimi järjestää opettajille aika- ja sijaisresursseja osallistua koulutukseen työpäivien aikana.

Neuvottelukunnan puheenjohtaja Mirja Saari hoitaa asiaa yliopiston puolesta eteenpäin Palmenian johtaja Kauko Hämäläisen kanssa.

6 Seuraavan kokoontumisen ajankohta ja paikka

Päätettiin pitää seuraava kokous 14.3.2005 klo 14.00 – 16.00 Metsätalossa. Aiheena on Helsingin yliopiston seuraavan toimintakauden strategian perusteiden suunnittelu ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

7 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.00.

Asiapaperit:

Kaivola, T. & K. Kärpijoki (toim.) (2004). Aineenopettajien koulutusta kehittämässä: raportti tiedekuntien toimenpiteistä Helsingin yliopistossa 2002 – 2004. Word-dokumentti 15.9.2004 <http://www.helsinki.fi/opettajaksi/ao-yhttyoryhma.htm>

Kaivola, T., Kärpijoki, K. & H. Saarikko (eds.) (2004). Towards coherent subject teacher education: Report on the collaborative quality improvement process and international evaluation. Evaluation of the quality of education and the degree programmes of the University of Helsinki. Evaluation projects of the University of Helsinki 21.

Sammandrag över planerna kring en svensk ämneslärarutbildning. Memo 29.9.2004. http://www.helsinki.fi/opettajaksi/svensk_larutb_sammandrag.htm